

Polski Związek Działkowców
Krajowa Rada

dr Zbigniew Gruca, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu,
członek Kolegium Redakcyjnego miesięcznika „działkowiec”

Drzewa i krzewy owocowe na działce? Koniecznie!

Uprawa drzew i krzewów owocowych na działce daje wiele satysfakcji, a zebrane we właściwej fazie dojrzałości owoce smakują lepiej, niż te kupione w sklepie lub na straganie. Dlatego warto poszukiwać, sadzić i uprawiać nowe, coraz lepsze odmiany drzew i krzewów owocowych.

Dlaczego warto?

- **Jesz, co chcesz** Oprócz dobrze znanych owoców możemy na działce wyprodukować takie, których nie znajdziemy w handlu lub są one trudno dostępne, np. owoce jagody kamczackiej, aronii, aktinidii, derenia, pigwy wielkoowocowej, jabłka rzadko uprawianych odmian, np. Malinowa Oberlandzka, Beforest, śliwek Renkloda Ulena czy doskonałej na powidła Węgierki Zwykłej.
- **Oszczędzasz** Dla wielu rodzin nie bez znaczenia jest fakt taniego dostępu do drogich owoców, np. borówki wysokiej, płaskoowocowych brzoskwiń, moreli.
- **Owoce przez cały rok** Przez kilka miesięcy w roku mamy świeże owoce „na wyciągnięcie ręki”. Dobrze dobrany zestaw gatunków i odmian umożliwia zbieranie owoców już od końca maja (jagoda kamczacka), aż do jesiennych przymrozków (maliny powtarzające). Owoce można również przetwarzać (kompoty, konfitury, dżemy, soki, mrożonki, wina i nalewki).

- **Dla zdrowia** Owoce zawierają wiele cennych substancji niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania naszego organizmu. Szczególnie dużo witaminy C zawierają owoce maliny czarnej i porzeczki czarnej, owoce moreli wyróżniają się dużą zawartością witaminy A, a aronii – witaminy PP. Owoce posiadają wysoką wartość odżywczą, dietetyczną, a niektóre z nich mają również właściwości lecznicze np. sok z malin, aronii, owoce borówki wysokiej. Owoce zawierają związki pektynowe i błonnik, które poprawiają perystaltykę jelit oraz wiążą i usuwają z organizmu szkodliwe produkty przemiany materii. Cenne są także antocyjany – naturalne barwniki występujące w większych ilościach w ciemnych owocach (borówka, czarna porzeczka i malina, jagoda kamczacka, jeżyna, aronia), mają one zdolność wiązania i usuwania z organizmu wolnych rodników, czyli ograniczania rozwoju procesów nowotworowych.
- **Bez chemii** Na działkach stosujemy ekologiczne metody uprawy, wykluczające używanie chemicznych środków ochrony roślin. Dzięki temu nasze owoce są zdrowsze od tych ze sklepu.

Co warto posadzić?

- Jabłonie odporne lub mniej podatne na parcha np. odmiany Piros, Oliwka Żółta, Lired, Freedom, Novamac, Ariva, Rubinola, Topaz, Rajka, Sawa. Sadźmy drzewa szczepione na podkładkach półkarlowych M 26, P 14, P 60.
- Brzoskwinie (Reliance, Redhaven, Inka) oraz morele (Early Orange, Somo, Harcot).
- Grusze odmian: Faworytka, Bonkreta Williama, Triumf Packhama, Dicolor, Konferencja. Drzewa słabiej rosną na podkładce pigwa S1, ale wymagają lepszych gleb.
- Wczesne odmiany czereśni (Rivan, Burlat, Karesova). Odmiany wczesne nie robaczywieją. Mniejsze drzewa uzyskamy na podkładkach PHL B i Gisela 5.

Porzeczka czerwona 'Rovada'

Borówka wysoka 'Bluecrop'

Jabłoń 'Rajka'

Malina 'Poranna Rosa'

- Śliwy (Węgierka Dąbrowicka, Węgierka Zwykła, Cacanska Lepotica, Promis, Tolar). Drzewa szczepione na Węgierce Wangenheima rosną słabiej.
- Wiśnie (Pandy 103, Northstar, Lucyna, Groniasta).
- Jagodę kamczacką – owoce zbierzemy już w końcu maja.
- Porzeczki: czerwone (Rovada, Rosetta, Roodneus, Tatra), czarne (Bona, Tisel, Ceres), białe (Blanca).
- Jagodę goji (kolcowój pospolity) – zawiera wiele związków stymulujących nasz układ odpornościowy.
- Aronię – zawiera wiele substancji prozdrowotnych.
- Borówkę wysoką (np. Earliblue, Duke, Patriot, Bluecrop, Spartan).
- Maliny, zwłaszcza tzw. powtarzające (jesienne) odmiany, które nie robaczywieją (Polka, Polana, Polesie, Pokusa, żółtoowocowa – Poranna Rosa) oraz super zdrową malinę czarną (Bristol).
- Drzewa i krzewy wielu wartościowych odmian można zamówić w sklepie wysyłkowym tel. 22 101 34 34 i na www.dzialkowiecsklep.pl

Kiedy sadzić?

Najbardziej odpowiednim terminem jest jesień – od połowy października aż do wystąpienia pierwszych, silniejszych przymrozków. Jesienią oferta handlowa w zakresie owocowego materiału szkółkarskiego jest bogatsza niż na wiosnę. Drzewka i krzewy posadzone jesienią zdążą jeszcze przed zimą częściowo zregenerować system korzeniowy, przez co wiosną są lepiej przygotowane do podjęcia wzrostu.

W sprzedaży najdostępniejsze są drzewka i krzewy z odkrytym (gołym) systemem korzeniowym. Aby się przyjęły nie można dopuścić do przesuszenia korzeni (na czas transportu zwilżamy je wodą i okrywamy folią). Niektóre

krzewy produkowane są w pojemnikach (np. borówka, aronia, świdosiwa), dzięki czemu lepiej się przyjmują i można je sadzić przez cały sezon.

Przygotowanie gleby

Gleba pod nowe nasadzenia powinna być wcześniej dobrze przygotowana. Należy przestrzegać zasady, aby nigdy nie sadzić bezpośrednio po likwidacji tego samego gatunku po sobie np. jabłoni po jabłoniach. Zawsze należy zachować kilkuletnią przerwę. Przed sadzeniem warto zastosować nawożenie organiczne (kompost, obornik), które poprawi właściwości gleby i wzbogaci ją w próchnicę. Przed sadzeniem drzew i krzewów konieczne jest uzupełniające nawożenie mineralne, np. nawozami wieloskładnikowymi (Azofoska, Fructus). Nawozy należy głęboko przekopać. Spulchnienie głębszych warstw gleby wpływa korzystnie na rozwój systemu korzeniowego.

Miejsce dla owocowych

Należy rozważnie rozplanować miejsca pod nowe nasadzenia. Po wejściu drzew i krzewów w pełnię owocowania powierzchnia zajmowana przez ich korony jest dość zróżnicowana, np. u agrestu piennego o średnicy korony 1 m to zaledwie 0,8 m², u jabłoni na podkładce karłowej o średnicy korony 2 m to ponad 3 m², a u dużej śliwy na łączy o średnicy korony 3 m – powyżej 7 m². Wyznaczenie odpowiednich odległości między roślinami ułatwi nam wykonywanie prac pielęgnacyjnych, a roślinom, kiedy wejdą już w okres pełnego owocowania, zapewni dobre nasłonecznienie oraz odpowiednie warunki do wzrostu i plonowania.

Rozstawa

Jeżeli planujemy posadzić tylko kilka roślin w rzędzie, to trzeba zachować odpowiednie odległości między nimi. Wynoszą one dla:

- jabłoni na podkładkach karłowych (np. M. 9, P 59, P 60), grusz na pigwie – 1,5–2 m,

Przed sadzeniem drzewka usuwamy korzenie uszkodzone i skracamy te zbyt długie

W sprzedaży najpopularniejsze są drzewa i krzewy z tzw. gołym korzeniem

- jabłoni na podkładkach półkarłowych (np. M. 26, P 14), czereśni na podkładkach półkarłowych (np. Gisela 5, PHL B), wiśni – 2–3 m,
- grusz na gruszy kaukaskiej – 3–3,5 m,
- śliw, moreli, brzoskwiń – 3–3,5 m,
- czereśni na podkładce generatywnej (czereśnia ptasia) – 3–4 m,
- agrestu krzaczastego – 1 m
- porzeczek czarnych, czerwonych i białych – 1,5–2 m
- borówki wysokiej – 1,25–1,5 m,
- agrestu i porzeczek piennych – 1–1,25 m,
- jeżyny bezkolcowej – 2,5–3 m,
- malin – 0,4–0,5 m.

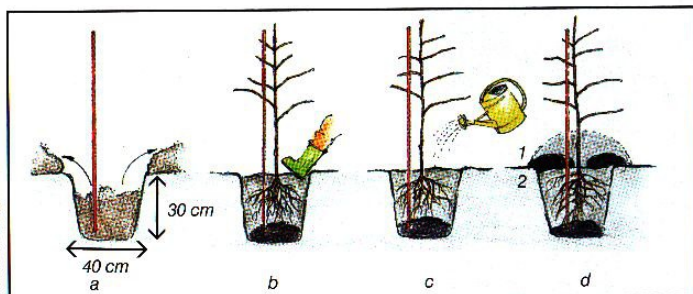
Odległości, w jakich sadzimy drzewa i krzewy owocowe zależą od ich siły wzrostu, na co składają się cechy gatunku, a u jabłoni i grusz – rodzaj użytej podkładki. Nie bez znaczenia są również warunki glebowe oraz sposób formowania korony. Na glebach żyznych wybieramy wyższe wartości odległości, na glebach słabszych, mniej urodzajnych – niższe, bo w takich warunkach rośliny rosną słabiej i tworzą mniejsze korony. Jeżeli planujemy sadzenie w rzędach to przeciętnie dla drzew odległości między nimi wynoszą 3–4 m, a u krzewów 2–2,5 m.

To ważne... Podczas wyznaczania miejsc pod nowe nasadzenia pamiętajmy o obowiązujących nas zasadach zagospodarowywania działki wynikających z regulaminu ROD. Zgodnie z nim drzewa na podkładkach karłowych i półkarłowych należy sadzić co najmniej 2 m od granicy działki, morele, śliwy, brzoskwinie, czereśnie na podkładkach półkarłowych i leszczynę – 3 m, a czereśnie na podkładce generatywnej i orzechy włoskie – minimum 5 m od granicy działki. U krzewów owocowych odległość ta może wynosić 1 m.

Jak sadzimy

- Przed sadzeniem przeglądamy system korzeniowy roślin, odcinamy do zdrowego miejsca korzenie uszkodzone i skracamy te zbyt długie.

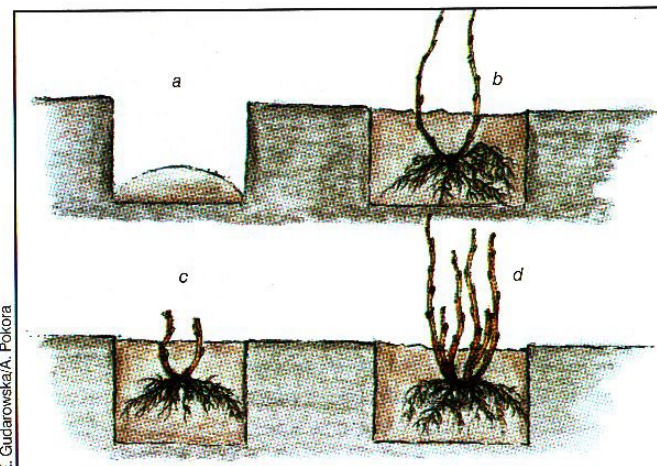
E. Gudarowska/A. Pokora

Sadzenie drzewka:
 a) wykopanie dołka, oddzielenie wierzchniej warstwy gleby od głębszej, wbicie palika
 b) posadzenie drzewka – rozmieszczenie korzeni na kopczyku z żyznej gleby (wierzchnia warstwa), przysypanie korzeni glebą, udeptanie miejsca wokół drzewka
 c) obfite podlanie posadzonego drzewka
 d) usypanie kopczyka przykrywającego miejsce okulizacji (1), kopczyk rozgamiamy na wiosnę, formujemy misę, którą ściółkujemy obornikiem lub kompostem (2)

- Wielkość dołka powinna być dostosowana do wielkości systemu korzeniowego, który powinien się swobodnie w nim mieścić. Przeważnie wystarczające są dołki średnicy 40–50 cm i głębokości 30–40 cm.
- Podczas wykopywania dołka (zwłaszcza na glebach mniej żyznych) wierzchnią, próchniczną (bardziej urodzajną) warstwę gleby, odkładamy na jedną stronę, a glebę z głębszego, mniej żyznego poziomu – na drugą stronę.
- Jabłonie na podkładkach karłowatych i z podwyższoną okulizacją, grusze na pigwie i czereśnie na podkładkach karłowatych, a także pienne formy agrestu i porzeczek wymagają palikowania. Palik wbija się w dno dołka przed posadzeniem rośliny, od strony zachodniej, w odległości 10–12 cm od podstawy pnia (szerokość stopy). Do wiązania używamy elastycznych wiązań, które nie będą uszkadzały kory.
- Na dnie dołka z wierzchniej warstwy gleby usypujemy niewielki kopczyk, na nim ustawiamy drzewko i równomiernie rozkładamy korzenie.
- Korzenie przysypujemy resztą żyzniejszej gleby. Podczas dosypywania ziemi osoba przytrzymująca drzewko lekko nim potrząsa, aby drobne grudki gleby lepiej wypełniły wolne przestrzenie między korzeniami.

E. Gudarowska/A. Pokora

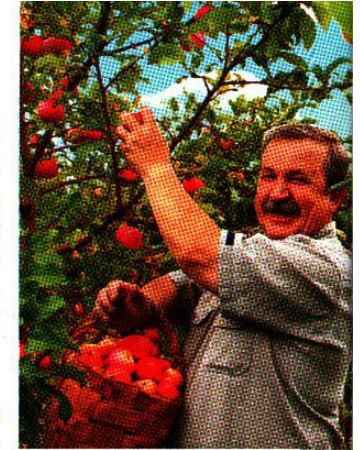
Sadzenie krzewu porzeczki:
 a) wykopanie dołka i usypanie na jego dnie kopczyka z żyznej gleby
 b) krzewy porzeczki sadzimy 5–10 cm głębiej niż rosły w szkółce c) krzewy na wiosnę mocno przycinamy d) dzięki temu ładnie się rozkrzewią

- Po przykryciu korzeni glebą wokół drzewka ostrożnie udeptujemy.
- Przed całkowitym wypełnieniem dołka ziemią rośliny podlewamy (po 5–10 l), niezależnie od pogody. Kiedy woda wsiąknie, dołek wypełniamy ziemią i lekko ją udeptujemy.
- Drzewa sadzimy 2–3 cm głębiej niż rosły w szkółce, ale tak aby miejsce okulizacji znajdowało się ponad glebą. Jeśli przykryjemy je ziemią, to w następnych latach drzewka bardzo często „przechodzą” na tzw. korzenie własne, co w efekcie oznacza utratę cennych właściwości podkładki (m.in. mniejsza korona, szybsze owocowanie). Jabłonie z podwyższoną okulizacją sadzimy tak, aby miejsce szczytu znajdowało się 15–20 cm ponad glebą.
- Krzaczaste porzeczki i agrest sadzimy 5–10 cm głębiej niż rosły w szkółce, tak aby części nasadowe pędów były przykryte ziemią (będą się lepiej rozrastać). Maliny, borówkę wysoką i agrest pienny sadzimy 2–3 cm głębiej niż rosły w szkółce.

Dobra rada Sadzenie drzew i krzewów najwygodniej przeprowadza się w zespołach dwuosobowych. Jedna osoba wykopuje dołek, usypuje na jego dnie kopczyk i przysypuje korzenie drzewka ziemią, a druga ustawia drzewko na kopczyku, rozkłada korzenie i w miarę wypełniania dołka, udeptykuje ziemię.

Prze zimą

W celu zabezpieczenia korzeni i dolnej części pnia przed uszkodzeniami mrozowymi przed nastaniem większych spadków temperatury usypujemy wokół pni drzewek kopczyki ziemi do wysokości 30 cm. Nie kopczykujemy krzewów porzeczek, aronii, agrestu, borówki wysokiej i jagody kamczackiej. Na pnie drzewek zakładamy osłony aby zabezpieczyć je przed ogryzaniem przez zające i sarny. Można do tego wykorzystać plastikowe perforowane osłonki, gruby papier pakowy, papier falisty, a nawet słomę. Nie wolno drzewek owijać zwykłą folią lub pozyskaną z worków po nawozach, torfie lub korze.

Najlepsze są owoce z własnej działki

Chcesz wiedzieć więcej?

Czytaj miesięczniki „działkowiec” i „Mój Ogródek”, w których zawarta jest rzetelna i aktualna wiedza na temat zagospodarowania i pielęgnacji działek.

Uwaga, zamawiając teraz pakiet prenumerat obydwu czasopism, zyskujesz 6 miesięcy prenumeraty „Mój Ogródek” gratis, plus rabaty w ogrodniczym sklepie wysyłkowym na www.dzialkowiecsklep.pl tel. 22 101 34 34!

Fot. Z. Gruca, D. Kruczyńska, G. Majkowski, Fotolia.com, Shutterstock.com

Wydawca: Wydawnictwo „działkowiec” Sp. z o. o.
ul. Bobrowiecka 1, 00-728 Warszawa, tel. 22 101 34 00,
www.dzialkowiec.com.pl, www.facebook.com/perfekcyjnyogrod

Wydano na zlecenie KR PZD z siedzibą w Warszawie.
Nakład: 150 tys. egz.
ISBN 978-83-63544-48-5

Broszurka bezpłatna przeznaczona dla działkowców w PZD